

ALBERT MASSIP RESPONSABLE DEL PROJECTE CÀNTUT, QUE RECUPERA LES CANÇONS DE TRADICIÓ ORAL DE LES COMARQUES GIRONINES

“Necessitem cançons que ens uneixin com a grup”

Aquest mestre de música ha reunit més de 1.100 cançons de tradició oral de les comarques gironines

El festival Càntut, que divulga aquest llegat, tindrà lloc a Cassà del 17 al 19 de novembre

VOCACIÓ D'ENSENYAR

Albert Massip i Pinatella va estudiar magisteri a Vic i pedagogia a la UdG. Durant set anys va ser tècnic de joventut al Consell Comarcal del Pla de l'Estany, abans de començar a treballar com a mestre, ara fa una dècada. La música i la formació han marcat el seu periple vital, ja des de la seva època com a monitor de colònies, i al final les dues vocacions han confluït en Càntut, cançons i músiques dels avis, un projecte de recuperació i divulgació d'un patrimoni musical que semblava condemnat a l'oblit i que està tenint un èxit insospitat entre gent de totes les edats, gràcies al festival del mateix nom i al disc de Belda i Sanjosex, editat pel segell Bankrobber

XAVIER CASTILLÓN - CASSÀ DE LA SELVA

Si «Despacito» encara es continua cantant d'aquí a tres o quatre generacions, serà música tradicional

Jo sempre dic: «Graveu les vostres àvies!» I puc arribar a fer-me molt pesat amb aquest tema

“En l'era dels avions, les comunicacions i les explosions atòmiques estem a punt d'escombrar de la terra el folklore que hi queda sense malmetre. Avui, només a uns quants folkloristes sentimentals com jo ens inquieta aquest panorama. Però demà, quan sigui massa tard i tothom avorreixi la música automatitzada distribuïda de forma massiva, els nostres fills ens menysprearan per haver llençat el millor de la nostra cultura.” Aquest és un fragment de la cita del gran etnomusicòleg nord-americà Alan Lomax (1915-2002), que apareix, com una espècie de declaració d'intencions, al web del projecte Càntut. Cançons i músiques dels avis. El 2012, el banyolí Albert Massip i Pinatella (1976), mestre de música a primària –ara exerceix a la Bisbal d'Empordà– va posar en marxa aquest projecte de recuperació de les cançons de tradició oral de les comarques gironines. Massip ja ha compilat al web www.cantut.cat més de 1.100 enregistraments en àudio i vídeo de cançons, cantarelles i músiques tradicionals interpretades per uns 125 cantadors i sonadors d'instruments de mig centenar de poblacions, gràcies a la col·laboració de més de seixanta “caçadors de cançons” que, seguint l'exemple de Lomax –però amb les eines tecnològiques del segle XXI– estan ajudant a preservar un patrimoni cultural immaterial, però no per això menys valuós. El següent pas ha estat mantenir viu i difondre aquest patrimoni amb el festival Càntut, que celebrarà la seva segona edició a Cassà de la Selva del 17 al 19 de novembre, i l'excel·lent espectacle i disc Càntut, de Sanjosex i Carles Belda. De tot això parlem amb Albert Massip al bar del Centre Recreatiu de Cassà, un dels escenaris del festival.

Quins són els seus orígens musicals?

Jo havia tocat fa molts anys amb grups de rock i punk-rock, com ara Atzucac i Sugus de Suchard. També vaig estar molts anys fent de monitor de colònies i campaments d'estiu, a l'associació Escambell, en un context on la cançó sempre ha estat molt important. I quan vaig acabar aquesta etapa, vaig entrar a la companyia Cor de Teatre, en la qual també vaig cantar molts anys, des de l'època en què només actuàvem a Banyoles fins a l'èxit d'Operetta, que fins i tot vam presentar al Festival d'Avinyó. També vaig ser un dels fundadors de Cor de Teatre Joves, que va néixer amb la vocació de crear planter.

Quan es comença a interessar per la música tradicional?

Va ser en els últims anys que vaig estar a Cor de Teatre, en un moment en què ja tenia ganes de desconnectar del món dels grans escenaris. El detonant van ser els viatges que vaig fer a Irlanda i Escòcia, on vaig veure que a les tavernes tothom es posava a cantar, i tant la gent gran com els joves se sabien totes les cançons. Veure això em va provocar un cert punt d'enveja i, sobretot, moltes preguntes: com pot ser que ells tinguin tot això i nosaltres no? I llavors vaig trobar a la revista Cadí-Pedraforca una entrevista a Artur Blasco, gran recopilador de les cançons del Pirineu i impulsor de l'acordió diatònic a Catalunya, que em va començar a donar respostes a aquelles preguntes que jo em formulava.

I com passa a l'acció?

Em vaig apuntar a l'Aula de Música Tradicional i Popular, a la Coma Cros de Salt, on em vaig trobar Perepau Jiménez, Frances Tomàs Panxito, Ramon Manent, Guillem Ballaz... Vaig començar a fer acordió diatònic i també cant popular amb en Manent, i més tard em vaig incorporar al seu quartet de polifonia tradicional, La Mata de Jonc. Amb en Panxito parlàvem no tant de música sinó del context de la música tradicional, i em vaig començar a interessar per la recerca. I com que en aquest món són quatre gats i tots es coneixen, va ser fàcil contactar amb Jaume Arnella o amb Jaume Ayats, director del Museu de la Música de Barcelona i membre del Grup de Recerca Folklòrica d'Osona, que és un dels grans experts en música tradicional d'aquest país.

Un aclariment: música tradicional o popular?

Per mi, la música popular és aquella que, en un moment determinat, ha estat de moda, s'ha cantat i escoltat àmpliament. Quan aquesta música dura diverses generacions és quan es torna tradicional. Si Despacito encara es canta d'aquí a tres o quatre generacions, serà música tradicional... global. Els cuplets de principis del segle XX eren música popular, com ara ho és Despacito.

En els últims anys hi ha hagut una revaloració de la música tradicional, que havia arribat a estar molt menystinguda des d'una modernitat mal entesa.

També jo, quan era més jove, donava poca importància a la música tradicional: no m'interessaven gaire les sardanes o les havaneres, i quan vaig començar a fer de monitor de colònies i vaig entrar en el món de l'educació en el lleure, cantàvem cançons de Xesco Boix i el Grup de Folk, de Bob Dylan i Pete Seeger, sense ser conscients que, en certa manera, nosaltres també enllaçàvem amb tot aquest món de la música tradicional. En aquella època els meus referents eren uns altres: Blur, Oasis, Rage Against The Machine, Pixies... I també vaig mamar molt de Sopa de Cabra, Sangtraït, Lax'n'Busto i, evidentment, Kitsch. Sempre he estat molt obert, musicalment parlant. I per mi L'Empordà de Sopa de Cabra Oja és música popular i, d'aquí a 50 o 100 anys, serà música tradicional.

Com vincula la seva feina com a mestre i educador amb el projecte de Càntut?

Per mi hi ha un punt de connexió evident: jo necessito donar a conèixer una cosa que a parer meu és important i que no entenc que la gent no conegui o se n'hagi oblidat. Per això vull difondre aquest patrimoni, donar-li vida, fer-li justícia i que no quedi només relegat a uns reductes folkies minoritaris.

Com va passar de recollir les cançons a plantejar-se l'organització d'un festival?

A través de la connexió amb Francesc Viladiu, de l'empresa banyolina Alter Sinergies. Ens vam proposar dignificar, amb eines més professionals, una cultura popular que havia estat menystinguda i diluïda durant molts anys.

I com s'ho va prendre la gent del món del folk?

Bé, perquè els vam deixar clar de seguida que nosaltres no teníem cap pretensió d'haver inventat res, que només oferíem una altra lectura de la música tradicional, que vol sumar i complementar tota la feina que ells han estat fent des de fa molts anys.

Per tant, no hi hagut reaccions virulentes com les que va patir Camarón en el món flamenc quan es va electrificar.

No. Però és que a tot arreu la tradició va passant capes i evoluciona. De fet, un instrument que ara es considera tan integrat en el món del flamenc com el cajón, el va portar Paco de Lucía del Perú no fa tants anys.

Quan va començar a 'caçar' cançons ja pensava en Lomax?

No, de fet no el coneixia, al principi. Jo tenia uns quants cançoners a casa, alguns volums de l'Artur Blasco, i el que sí tenia clar és que no volia fer un llibre, i vaig començar a penjar cançons en un blog de Google. Per influència del que havia vist a Irlanda i Escòcia, al principi m'interessava especialment la cançó de taverna, però la que em va obrir els ulls realment va ser la meva àvia, que no era gens de taverna, sinó molt de missa: una filla d'immigrants mallorquins, que de petita havia escoltat a l'escola moltes cançons de la compositora i pedagoga musical Narcisa Freixas (1859-1926), com ara El pomeró, que canten Belda i Sanjosex en el disc Càntut. Així que la meva àvia em va descobrir tota aquesta tradició de cançó escolar i també les cançons dels seus ancestres mallorquins, i no va fer que abandonés la taverna, però sí que ampliés els horitzons de la meva recerca.

D'on ha anat traient les cançons?

D'una banda, he fet una recerca de recerques prèvies: em van dir que l'animador infantil Àngel Daban havia anat pels pobles enregistrant gent que cantava, entre finals dels anys setanta i principis dels vuitanta, i guardava una dotzena de cassetes amb aquestes gravacions. I també em vaig trobar amb altra gent que havia fet aquesta feina sobre el terreny, com ara Joan Arnau i Serra, de les Planes d'Hostoles, que havia recuperat moltes cançons antigues del poble amb la col·laboració de Jaume Arnella. Totes aquestes gravacions es van anar integrant en el fons i en només mig any ja teníem un centenar de cançons al web. Paral·lelament, jo també feia treball de camp, fent gravacions amb el mòbil, tant d'àudio com de vídeo. De les 1.100 cançons que hi ha ara al web, un 20% són gravacions fetes per mi i la resta són aportacions de més de seixanta persones, com ara Robert Pellicer, fundador de La Mata de Jonc; Antoni Miralpeix, de Sant Hilari Sacalm, Anna Vila o Jaume Arnella. Molts són gent que ja tenia gravacions a casa seva i altres les han fet provocats per mi: "Graveu les vostres àvies!", ho dic sempre, i puc arribar a fer-me molt pesat en aquest tema. Part de la màgia de tot això és justament que siguin gravacions casolanes. Aquesta és la gràcia.

Per què s'ha centrat només en les comarques gironines?

Sobretot perquè és una cosa que faig de tant en tant, quan tinc temps. A més d'editar les gravacions, escric tota la lletra de cada cançó i en faig una ressenya amb informació que la contextualitza. Moltes de les cançons que hem trobat aquí també es cantaven arreu del Principat i dels Països Catalans, amb lleugeres variacions. La tradició es transforma, no hi pots anar buscant la puresa. És com un acudit de l'Eugenio: per explicar-lo lo cal fer servir les seves mateixes paraules, l'important és que la gent rigui.

Però aquesta evolució sembla contradir-se amb la mateixa idea de tradició com quelcom que perdura en el temps.

L'arrel d'aquestes cançons sí que ve de molt lluny, però les branques són recents, i segurament si no s'haguessin transformat amb l'ús continuat al llarg dels anys, no haurien durat tant de temps. Les cançons que no serveixen es deixen de banda.

Hem deixat de cantar en grup a l'espai públic. El festival Càntut ho reivindica, animant el públic a cantar als bars i altres espais.

Sí, perquè necessitem cantar cançons que ens uneixin com a grup. Aquestes últimes setmanes s'ha vist a les manifestacions, amb cançons com ara L'estaca i Què volen aquesta gent. Però és cert que, fora d'aquests àmbits, només cantem a la intimitat de la dutxa, el cotxe o el karaoke. Quan més avancem menys es canta, pels canvis socials: abans es cantava molt quan es feien les feines del camp, però en una fàbrica o una oficina no es canta. Si et poses a cantar en un restaurant o un bar, et fan fora del local, i en canvi si sona música punxada molt forta, ningú diu res. No és una qüestió de volum, sinó de costum. De fet, els folkloristes del segle XIX ja deien que no es cantava tant com abans, i quan va arribar la ràdio als bars del pobles, la gent feia callar els que cantaven per escoltar el futbol.

A pesar dels seus esforços, la música automatitzada matarà la cançó tradicional?

A mi no m'agrada ser tan pessimista. El que sí que es perd és la cultura popular més rural, però també es van generant coses. Nosaltres continuarem fent feina a través del web i del festival, encarregant nous espectacles per difondre aquest repertori, com ara Cançons aspres i de mala petja, de Jaume Arnella i Ferran Martínez, o la col·laboració entre Belda i Sanjosex . Perquè les cançons estiguin vives només cal que algú les canti.

“Necessitem cançons que ens uneixin com a grup” Foto: MANEL LLADÓ.

Publicat a: El Punt, 5 de novembre de 2017

Font del document: http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1274884-necessitem-cancons-que-ens-uneixin-com-a-grup.html?utm_source=email&utm_medium=quiosc&utm_campaign=titulars